Volwassenheid is niet overdraagbaar. Telkens weer moeten mensen dingen ondervinden, die anderen voor hen ook al meemaakten. Wie in de geschiedenis duikt ontdekt een patroon: de oudere generatie tracht de jongere mee te geven wat in het leven kostbaar werd. Ter illustratie:

PEILINGEN

'...ALS ZIJ DE VOLWASSENHEID NADEREN.'

Ermelo, Kerstmis 1942

Lieve kinderen,

Dit noodjaar 1942 spoedt ten einde. Wat zal 1943 ons, wat zal het de wereld brengen? Ik betwijfel of eenig mensch daarover iets op goede gronden voorspellen kan; in elk geval tast ik aan alle kanten daarover in 't onzekere. Maar één ding staat voor mij boven alle twijfel vast...

Een 67-jarige verzetsman opent hiermee z'n brief. Geen brief aan zijn kinderen, zoals het opschrift doet vermoeden, maar aan *'onze kleinkinderen, als zij de volwassenheid zouden naderen'*. Hierna schrijft hij nog zestig brieven, in 1946 gebundeld onder de titel: 'Staat dan in de vrijheid'. Toch is het geen politiek geschrift, al had dat gekund. Want Philip Kohnstamm, de grootvader schreef al in 1934 vanwege het opkomend fascisme een politieke brochure: 'Democratie, Dictatuur en Opvoeding'. Maar in zijn brieven geeft hij zijn geestelijk testament prijs. Want voor hem staat boven alles vast dat *'de volkeren van Europa zich bekeerd moeten hebben van de dwalingen van hun weg, teruggekeerd moeten zijn tot het Boek der Boeken en weder moeten trachten, onder vallen en opstaan, maar toch in trouw en gehoorzaamheid daaraan te leven.'*

Als twintigjarige kreeg Kohnstamm voor het eerst in zijn leven een Bijbel onder ogen. Dat was beslissend. Voor hem werd de Bijbel de plaats van ontmoeting met Jezus Christus. En dát wil hij de komende generatie niet onthouden. *'Daarom wil ik trachten de kracht en den tijd, die mij nog gelaten worden, er aan te besteden om jullie er iets van te laten zien, waarom en in welken zin die Bijbel voor mij is geweest en is 'een lamp voor mijn voet en een licht voor mijn pad', in de hoop, dat hij zóó ook voor jullie moge gaan schijnen.'*

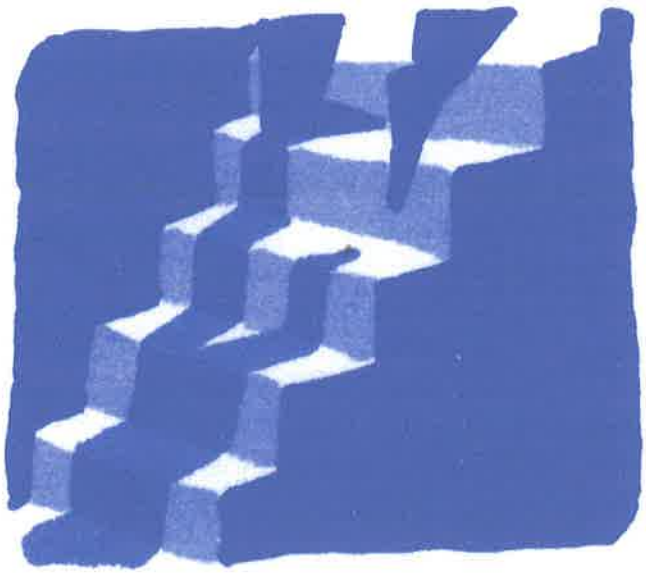

Een van de meest praktische onderdelen van de Bijbel is het boek Spreuken. Enkele auteurs, waaronder Salomo, Agur en Lemuëls moeder, verzamelden honderden lessen voor het leven van alledag. Die puntige gezegden zijn allesbehalve theoretisch; de adviezen hebben van doen

ZO'N 900 LESSEN

ZELFKENNIS
3:7 20:11
21:2 26:12

FINANCIEN
3:9,10 16:8
28:6 30:8,9

GELOOFSLEVEN
3:5,6 9:10
10:22 23:17,18

HARTSGEHEIMEN
4:23 14:10
14:13 20:27

LEVENSPARTNER
5:18,19 18:22
19:14 31:30

MOEILIJKHEDEN
18:14 24:10
27:5,6 28:13

OUDERS
6:20 17:6
22:28 23:25

RELATIES
11:25 13:20
25:17 29:25

RUZIES
15:1 17:14
26:17 26:20

SEXUALITEIT
5:8,9 5:18,19
6:32 7:4,5

SPREKEN
10:19 12:18
15:28 28:23

STUDEREN
1:7 4:7,8
24:13,14 25:27

met nagenoeg elk facet van het menselijk bestaan. Ze zijn zeker bedoeld om een jongere generatie tijdens de vormingsjaren terzijde te staan. Immers, uit het begin van het boek blijkt het doel: 'om de onverstandigen schranderheid, de jongeling kennis en bedachtzaamheid te geven.'

VOOR HET LEVEN

VERLEIDINGEN
1:10 6:32
20:1 25:28

VRIENDSCHAPPEN
17:17 18:24
27:6 27:9

WERK
14:23 16:3
16:26 19:15

WONEN
11:29 14:1
17:1 24:3,4

TOEKOMSTPLANNEN
5:21 13:12
15:22 21:5

SUGGESTIES

Spreuken lezen vraagt enige omscholing. Wie, net als bij een ander boek, verbanden zoekt loopt snel vast. Een systematische ordening blijkt niet te vinden. Om de levenswijsheden te kunnen benutten in een gezin met jongeren wordt hier een thematische voorselektie geboden. Van mogelijk relevante thema's in het leven van jongeren zijn telkens vier kernteksten gekozen.

Overdenken

▶ Kies een thema en ga eerst na: welke ideeën heb ik hier zelf al over? Probeer dat in enkele stellingen neer te zetten.

▶ Lees en herlees de vier teksten in Spreuken. Benut eventueel een andere vertaling. Ontdek je nieuwe waarheden? Ken je andere Bijbelverzen over dit thema?

▶ Vaak provoceert en prikkelt een spreuk, maar één kant wordt belicht. Hoe zou een tegengestelde spreuk kunnen luiden? Welke nuancering zou je willen bij een zwart-wit-stelling?

▶ Zoek naar levende voorbeelden om een gezegde te illustreren. Welke personen in de Bijbel, uit de geschiedenis, in je omgeving leven ernaar? Wie juist niet? Hoe werkt dat bij hen uit?

▶ Betrek het thema op je eigen leven. Hoe breng je het ervan af? Wat is al verworven? Waar kun je aan werken?

Gebruiken

▶ Denk eerst eens terug aan jouw eigen jeugd. Welke gesprekken met je ouders herinner je je? Wat was het onderwerp? Met wie was het: vader of moeder? Wat was de sfeer? Waarom is je dit gesprek bijgebleven?

▶ Stel jezelf enkele voor-vragen. Waarom wil je een bepaald thema aan de orde stellen bij jouw zoon of dochter? Wat verwacht je ervan? Welke kerngedachte hoop je mee te geven?

▶ Kies de beste invalshoek. Is dit iets voor een persoonlijk gesprek? Of valt het thema aan de orde te stellen in een gezinstijd? Kun je in een gezinsgesprek met elkaar gebruik maken van bovenstaande suggesties?

"Hoort, zonen,... want ik geef u goede leer..., toen ik nog als zoon bij mijn vader was... onderwees hij mij... laat uw hart mijn woorden vasthouden..." (Spreuken 4:1-4)

VAN MOND TOT MOND

Eigenlijk is het onvoorstelbaar. Dat er samenlevingen zijn, die uitsluitend op bovenstaande manier hun gedachtengoed meegeven van generatie op generatie kunnen wij nauwelijks bevatten. Voor ons is het gemeengoed om belangrijke ideeën vast te leggen op papier, desnoods met een geluids- of video-opname. Maar uitsluitend vertrouwen op het gehoor en het geheugen? Wij kunnen niet zonder het automatisme: schrijven én lezen. Papier is onze garantie dat gedachten altijd gelijkblijvend terug te vinden zijn.

Ten tijde van Israëls monarchie was lees- en schrijfonderricht echter een zaak voor enkelingen, met name aan het hof. Voor de gewone man duurde het nog eeuwen voordat de alfabetisering werd ingezet. De eerste lagere school werd pas geopend in 75 vC. door Simeon ben Sjetasj. Men kon het overogens prima zonder schrift stellen. Als een Israëliet bijvoorbeeld geld leende werd niet, zoals bij ons, een schuldbekentenis geschreven, maar gaf men als onderpand de eigen mantel. Dit was dan nog een zichtbaar teken. Verder gold heel letterlijk: een man een man, een woord een woord.

De oosterling was een meester in geheugentechnieken. Spreuken 25:1 getuigt ervan dat Salomo's wijsheden gesproken werden doorgegeven en gedeeltelijk pas later werden vastgelegd. Het parallellisme in Spreuken illustreert een hulpmiddel bij dat memoriseren. Op ritmische wijze zegt men twee keer hetzelfde in gelijksoortige of in tegengestelde bewoordingen. Een voorbeeld van gelijklopend parallellisme is 17:19 en van tegengesteld 17:22. Dat dit een gangbare manier van zich uiten is gebleven blijkt wel uit het kinderspel waar Jezus later van spreekt. De kinderen roepen elkaar toe: "Wij hebben voor u op de fluit gespeeld en gij hebt niet gedanst; wij hebben klaagliederen gezongen en gij hebt niet geweend."

Naast herhalingen gebruikte men ook als geheugensteun het acrostichon, het naamvers. Zoals bij ons volkslied de beginletters van elk couplet het Wilhelmus vormen, zo ook is het loflied op de vrouw in Spreuken 31 herkenbaar gerangschikt. Elk vers begint met een opeenvolgende letter van het Hebreeuwse alfabet.

'Peilingen' is een bijbelleesprogramma over opvoedingsthema's. Tekst - Jos van Dijken. Voor info: 'Koers voor ouders', Postbus 18, 3970 AA Driebergen, tel. 03438-20104.